

Auteurs

John Mak
Esther Roth

GPR Gebouw: uniforme crit

Voor marktpartijen en gemeenten is het lastig om duidelijke afspraken te maken over duurzaam bouwen. Op initiatief van de gemeente Tilburg en W/E Adviseurs is daarom GPR Gebouw ontwikkeld, een eenvoudige prestatiegerichte methodiek waarmee concrete afspraken tussen gemeenten en bouwpartijen kunnen worden gemaakt. Met deze prestatiegerichte werkwijze blijven de ambities van gemeenten overeind zonder de keuze- en ontwerprijheid van bouwondernemingen en architecten te beperken.

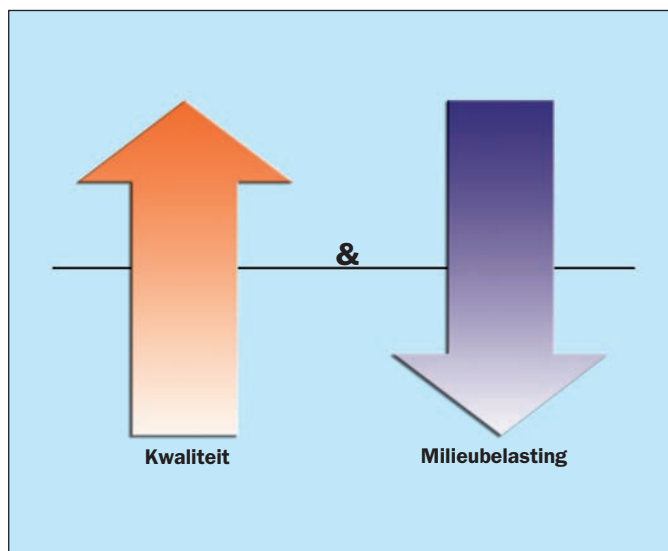
Achttien gemeenten en betrokken marktpartijen hebben in de periode 2004-2006 een groot aantal pilots met GPR Gebouw uitgevoerd. Het ministerie van VROM subsidieerde het onderzoek. Tijdens de slotconferentie 'Bouwen aan een duurzame toekomst' op 22 maart 2007 in theater Concordia in Den Haag worden de resultaten van de pilots aangeboden aan de minister van VROM.

GPR Gebouw. GPR Gebouw is een digitaal instrument waarmee de duurzaamheid van nieuwbouwwoningen en utiliteitsgebouwen in kaart gebracht wordt door middel van rapportcijfers. Het doel is van meet af aan om duurzaam bouwen goed meetbaar en eenvoudig bespreekbaar te maken. Voldoet een project aan het Bouwbesluit dan behaalt het een GPR cijfer van 5,0. Een onvoldoende in de beleving van veel mensen. Bewust of onbewust zal de wens om toch een voldoende te halen leiden tot het verhogen van de duurzaamheid van een gebouw.

Het instrument, in tien jaar tijd ontwikkeld door de gemeente Tilburg en inmiddels beschikbaar in een derde versie, kan gebruikt worden voor het afspreken van ambities op gebouwniveau, voor het toetsen en optimaliseren van prestaties en voor het communiceren over niveaus van duurzaamheid. Het wordt toegepast in de initiatief-, ontwerp-, uitvoerings- en opleveringsfase van het planproces.

Visie op duurzaamheid. De basis voor GPR Gebouw is een uitgesproken visie op duurzaamheid. Duurzaamheid is het creëren van een gebouwde omgeving met een zo hoog mogelijke kwaliteit en een zo laag mogelijke milieubelasting.

Voor duurzaamheid in de gebouwde omgeving gaat het om het maximaliseren van kwaliteiten en het minimaliseren van milieueffecten in de gehele levenscyclus (figuur 1).

Figuur 1. Verbeelding definitie duurzaamheid.

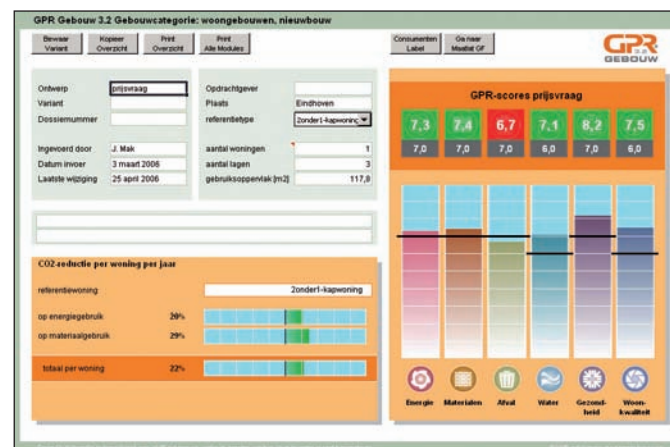
Het maximaliseren van kwaliteit gaat over gezondheid, gebruikswaarde en omgeving. Het gaat om de kwaliteit nu en in de toekomst. Een hoge integrale kwaliteit, comfort en een goede leefbaarheid maken dat gebouwen en de gebouwde omgeving langer meegaan. Dat is duurzaamheid in de letterlijke betekenis van het woord.

Het minimaliseren van milieueffecten gaat over energie, materialen, afval en water (stoffenstromen) in de levenscyclus van woningen en gebouwen. Belangrijke milieuproblemen zijn broeikaseffect, uitputting van voorraden en verlies aan biodiversiteit.

Gebruik en acceptatie. De huidige GPR Gebouw 3 is in 2004 gelanceerd. Tussen najaar 2004 en najaar 2006 is dit instrument in een groot aantal pilotprojecten gebruikt door achttien gemeenten en de

bij hun projecten betrokken marktpartijen. Het ministerie van VROM ondersteunde dit project omdat zij belang hecht aan de prestatiegerichte werkwijze in het bijzonder voor duurzaam materiaalgebruik. De ervaringen en reacties van deze partijen waren zeer positief en de resultaten van het project zullen tijdens een slotconferentie op 22 maart 2007 in theater Concordia in Den Haag aangeboden worden aan de minister van VROM. Inmiddels is het aantal licentiehouders en gebruikers opgelopen tot meer dan 50 gemeenten en ruim 300 marktpartijen. Voor gemeenten is het van belang dat zij met dit instrument niet alleen hun ambities waar kunnen maken, maar de behaalde ambities ook op eenvoudige wijze kunnen presenteren aan de consumenten en de eigen organisatie.

Werkwijze. De prestatiegerichte en integrale werkwijze is in de 'pilot-gemeentes' toegepast bij een of meer eigen gemeentelijke gebouwen en een of meer woningbouwprojecten van ontwikkelaars. De gemeenten creëren draagvlak voor deze nieuwe werkwijze door vrijwillige afspraken met marktpartijen te maken.

Figuur 2. CO₂-reductie en GPR-scores (ambitie en gerealiseerd).

Aan het begin van ieder project spreken de betrokken partijen kwantitatief gestelde milieuambities af. Dit biedt de architect of ontwikkelaar optimale ontwerprijheid: de gemeente schrijft geen lijstje van maatregelen voor, maar verlangt een bepaalde prestatie (score). De gemeente toetst die scores zowel tijdens het ontwerpproces als tijdens de realisatie en begeleidt daarbij. Energieverbruik, materiaalgebruik (LCA), watergebruik, gezondheid en woonkwaliteit (toegankelijkheid, flexibiliteit en veiligheid) worden allemaal meegenomen in de beoordeling. Het resultaat staat in een Kwaliteitslabel, dat het project classificeert in rapportcijfers en in één tot vijf sterren.

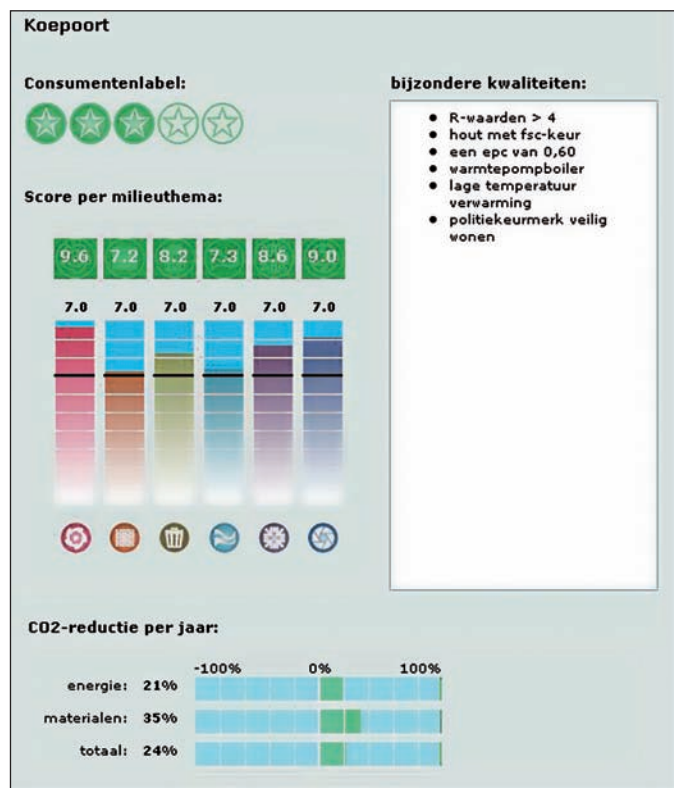
Figuur 3. Kwaliteitslabel met GPR-score per thema en totaal score in sterren.

De waardering van de prestaties in de vorm van rapportcijfers en de visualisatie met sterren is goed presenteerbaar en sluit aan bij de beleving van mensen. De prestatiegerichte werkwijze blijkt bovendien het overleg binnen gemeente te structureren en biedt een goed toetsingskader en mogelijkheden tot evalueren.

Het instrument GPR Gebouw leent zich daarom goed om ambities te stellen, prestatieafspraken te maken en het lokale dubo-beleid te verankeren en te evalueren.

Criteria voor duurzaam bouwen

Ervaringen marktpartijen. Uit het aantal verleende licenties blijkt dat de GPR Gebouw benadering ook marktpartijen aanspreekt zonder dat het gebruik daarvan door gemeenten wordt opgelegd. Zo gebruikt het gerenommeerde architectenbureau Atelier PRO uit Den Haag GPR Gebouw voor de communicatie over de duurzame kwaliteit van het ontwerp met haar opdrachtgevers. Atelier PRO ziet duurzaamheid als een vanzelfsprekend onderwerp voor elke ontwerpogave. Het bureau bepaalt bij elk project in VO en DO fase niet alleen de kosten maar ook de milieukwaliteit. Atelier PRO koos voor GPR Gebouw als hulpmiddel hiervoor, na positieve ervaringen met het kantoorgebouw Forum te Amsterdam, de VMBO school Trias Krommenie en het woningbouwproject Koepoort te Delft.

Figuur 4. Projectscore woningbouwproject Koepoort.

Bij bouwondernemingen is de keuze van het instrumentarium voor een prestatiegerichte werkwijze bepalend voor het succes. Partijen die bij het normalisatieproces (vijfde pijler Bouwbesluit) aangaven de methode te lastenverhogend te ervaren, gebruiken nu welwillend en zelfs enthousiast het instrument GPR Gebouw. Dit terwijl ook in GPR Gebouw voor de milieueffecten een gelijksoortige bepalingsmethode als achtergrondroutine is gehanteerd. Van belang is dat de digitale verwerking van gebouwgegevens in het instrument eenvoudig is in alle fasen van het bouwproces. Bovendien biedt de prestatiegerichte werkwijze bouwondernemingen keuzevrijheid. Deze zijn gewend prestatieniveaus af te spreken en hebben op deze manier geen last meer van voorschrijvende lijstjes. De manier van waardering in GPR Gebouw maakt competitie in

Projectnaam	Categorie	Gemeente	Score
Bouwfonds BAM	Woongebouw	Zwolle	5 stars
Mens- en milieuvriendelijk Wonen Stadshagen	Woongebouw	Zwolle	5 stars
Stichting Epilepsie Instellingen Nederland	Overig	Zwolle	5 stars
Rundgraafwoningen Grasrijk	Overig	Eindhoven	5 stars
Bosrijk, Kastanjezoom	Overig	Eindhoven	5 stars
Stadionkwartier (PSV)	Woongebouw	Eindhoven	5 stars
Coornhertkade	Woongebouw	Alkmaar	5 stars

Figuur 5. Vergelijking projectscores.

duurzaamheid tussen projecten mogelijk. Gemeenten of marktpartijen kunnen ernaar streven de hoogste score te behalen met hun project.

niveau	Kwaliteitsprofiel	Score Kw. Pr. (onzichtbaar)	Score Eco-Quantum	Score GPR
0		0	154	6,0
+		-15 en -25	135	7,0
++		<-25	125	8,0

Tabel 1. Vergelijking milieukwaliteit.

Geen op zichzelf staand instrument. Wat onderscheid het instrument GPR Gebouw nu van al die andere instrumenten? Uit de reacties van gebruikers blijkt bovenal het gebruiksgemak in combinatie met het verkregen inzicht zeer gewaardeerd. Anders dan de meer gedetailleerde LCA-instrumenten Eco-Quantum en Greencalc geeft het instrument gebruiksgemak: in circa twee uur invoertijd biedt het resultaten die dezelfde betrouwbaarheid hebben en een bredere scope. GPR Gebouw geeft inzicht in gezondheid en kwaliteitsaspecten als toegankelijkheid en flexibiliteit. Ten opzichte van de oude werkwijze met lijsten maatregelen uit het Nationaal Pakket Duurzaam Bouwen biedt GPR Gebouw aanzienlijk meer inzicht in resultaten. Het effect van andere keuzes is direct zichtbaar en optimaliseren in relatie tot kosten is eenvoudig mogelijk. Binnenkort zullen daarvoor ook professionele kosten-tallen aan GPR Gebouw profielen gekoppeld worden aangeboden. De Toolkit van de projectontwikkelaars kan goed gebruikt worden als aanvulling op GPR gebouw. De Toolkit bevat informatie over bouwconcepten en geeft een bijbehorend GPR Gebouw profiel per concept. De concepten voorkomen dat maatregelen lukraak gestapeld worden. Om deze concepten af te stemmen op het keuze-instrument in het Kwaliteitsprofiel is een tabel gemaakt waarmee de milieukwaliteit min of meer vergelijkbaar is gemaakt.

GPR Gebouw Bestaand. Inmiddels is naast de nieuwbouwversie ook een versie beschikbaar voor bestaande gebouwen. Deze wordt op dit moment gebruikt in verschillende renovatieprojecten in Gelderland, Noord-Brabant en in Zoetermeer, waarbij woningcorporaties, schoolbesturen en gemeenten betrokken zijn. Het doel van dit instrument is te komen tot duurzame herstructurering, renovatie en onderhoud van bestaande woningen, kantoren en scholen. Op dit moment is de aandacht voor kwaliteit en duurzaamheid vooral gericht op de nieuwbouw. Terwijl juist de bestaande voorraad de grootste potentie heeft: het - in vergelijking met huidige nieuwbouw - hoge energieverbruik en slechte comfort van bestaande gebouwen leiden tot hoge (woon)lasten, gezondheidsklachten en een lagere productiviteit. In de energiemodule van de versie voor de bestaande bouw wordt de rekenmethodiek zoals van toepassing in Nederlandse implementatie van de Energie Prestatie richtlijn (EPBD) gebruikt. Dit is voor woningbouwcorporaties interessant omdat ze door toepassing van GPR Gebouw Bestaand snel en eenvoudig inzicht kunnen krijgen in de energieprestatie van hun woningen en gebouwen. Verder zijn de vanuit de nieuwbouw bekende modules uitgebreid met aspecten van gebruikskwaliteit en toekomstwaarde. Het instrument biedt beheerders van woningen en gebouwen daarmee inzicht dat gebruikt kan worden bij de besluitvorming over de aard en het niveau van een ingreep. Ook kunnen er verschillende scenario's mee worden vergeleken op resultaten.

Voordelen markt en overheid. GPR Gebouw, zowel de nieuwbouw versie als de versie voor de bestaande bouw, biedt een oplossing voor de schijnbare tegenstrijdigheid in het verwezenlijken van ambities en het behouden van keuzevrijheid. Lokale inbedding in het beleid creëert een gelijk speelveld voor marktpartijen omdat voor ieder bouwproject een helder omschreven ambitie is vastgelegd. Verhoogde acceptaties van het product en uitbreiding van het aantal gebruikers stimuleert de concurrentie op duurzaamheid waardoor partijen worden uitgedaagd steeds duurzamer te bouwen.

www.gprgebouw.nl - www.DuBoNieuweStijl.nl

John Mak en Esther Roth zijn werkzaam bij W/E Adviseurs in Utrecht.